

Memo Gedrag & COVID-19

Aanleiding

Het aantal Coronabesmettingen is sinds begin juni opgelopen. Opnieuw overgaan tot ingrijpende restricties om het aantal besmettingen terug te dringen gaat gepaard met maatschappelijke gevolgen, op het vlak van welbevinden, gezondheid en economie. Een andere mogelijkheid om de toename van besmettingen af te remmen is het inzetten van gedragsinzichten.

Gedragsinterventies kunnen breder zijn dan het overdragen van kennis via voorlichtingscampagnes. Bij de toepassing van gedragsinzichten gaat het erom dat zo goed mogelijk rekening wordt gehouden met het totale menselijke keuzeproces – mensen maken gebruik van heuristieken, worden sterk gestuurd door hun omgeving en laten zich leiden door sociale voorbeelden. Hierop inspelen kan mensen helpen zich beter te houden aan de corona-gedragsvoorschriften. Het inzetten van gedragsinterventies kan potentieel voorkomen dat er algemene restricties moeten worden opgelegd die grote maatschappelijke gevolgen hebben. Op dit moment worden gedragsinterventies nog zeer beperkt toegepast. Hier valt nog veel winst te behalen.

Stand van zaken

Er is de afgelopen tijd heel veel werk verzet. Onder leiding van SG's van VWS en Financiën is een traject gestart met als doel het ontwerpen van gedragsmaatregelen die op (zeer) korte termijn kunnen worden gelanceerd in Nederland. De twee SG's hebben hiertoe de hulp ingeroepen van de gedragsteams van VWS, SZW, EZK en Financiën. Inmiddels hebben er twee gezamenlijke bijeenkomsten plaatsgevonden, waarbij ook de RIVM Corona Gedragsunit en DPC nauw betrokken waren.

Tijdens de laatste bijeenkomst op vrijdag 21 augustus is afgesproken dat dinsdag 1 september drie concrete prototypen van gedragsinitiatieven worden gepresenteerd. Het gaat om drie initiatieven gericht op het voorkomen van besmettingen in de *thuisituatie*:

1. *Tools voor bezoek thuis*: mensen helpen bij het organiseren van visite.
2. *Sociale Inspiratie*: laten zien welke mooie dingen binnen de samenleving worden bedacht om veilig thuis samen te komen.
3. *Zichtbare reminder*: een fysiek token wat mensen zelf en anderen herinnert aan hun goede voornemens om zich te houden aan de gewenste gedragingen (afstand houden, hygiëne).

Daarnaast is afgesproken dat de komende weken ook drie prototypen worden ontwikkeld gericht op de *werksituatie*.

Het gedragsteam van Financiën heeft de afgelopen weken de lead genomen in het begeleiden en coördineren van het gehele traject.

Gedragsinitiatieven gericht op thuisituatie

Het uitwerken van gedragsinitiatieven kost kennis, creativiteit en tijd. De gedragsteams van VWS, EZK, DPC, SZW, Financiën en de RIVM Corona Gedragsunit hebben gezamenlijk opgetrokken bij het uitwerken van de prototypen. Dit was ook noodzakelijk aangezien de hoeveelheid aanwezige gedragsexpertise bij de kerndepartementen nog zeer gering is. FIN, EZK en DPC zijn hierbij verhoudingsgewijs grotenspelers terwijl zij slechts over teams van 3-4 fte beschikken om mensen uit vrij te spelen. Vanwege de zeer korte doorlooptijden zijn de afgelopen week externe bureaus ingeschakeld om te komen tot kansrijke prototypes van gedragsinterventies. Financiën heeft deze externe inhuur bekostigd (ongeveer 25k).

Gedragsinitiatieven gericht op de werksituatie

SZW, EZK en VWS zullen dit traject samen aanpakken, waarbij SZW bereid is om de trekkersrol te vervullen. Deze departementen zullen dit echter niet alleen kunnen. Om nogmaals in korte tijd kansrijke prototypen op te leveren is wederom de hulp nodig van de gedragsteams van de verschillende departementen en de RIVM Corona gedragsunit. De gedragsteams bij de ministeries zijn niet groot en een duidelijk verzoek om bij te dragen aan dit traject is noodzakelijk om deze belangrijke gedragsinitiatieven verder te brengen. Daarnaast zijn ook budget en externe expertise

nodig om de prototypen uit te werken. Naar verwachting kan deze week een inschatting worden gemaakt van de benodigde capaciteit, expertise en budget voor de uitwerking van de prototypes in de werksituatie. De eerste stap zal zijn dat wordt onderzocht waar de knelpunten in de werksituatie zich voordoen

Verdere uitrol van traject

We staan op dit moment op een kruispunt waar we de keuze hebben om al dan niet door te gaan met dit traject. En als we verder gaan met het traject moet het ambitieniveau worden bepaald. Als we de gedragsinterventies daadwerkelijk gaan ontwikkelen en uitrollen zal dit de komende weken veel tijd kosten. Dit vraagt veel mankracht. Tot nu toe heeft gedragsteam van Financiën de lead gehad in het gehele traject. Het is niet logisch om dit zo te houden.

De gedragsteams van de verschillende ministeries en de RIVM Corona Gedragseenheid zijn beschikbaar om mee te denken en als klankbordgroep te fungeren bij onderzoekstrajecten. Maar deze teams hebben niet de beschikbare capaciteit en/of noodzakelijke expertise om dergelijke grote trajecten langdurig te begeleiden. De vraag is wie het beste de coördinatie van het traject op zich kan nemen.

Op korte termijn zal externe expertise moeten worden ingehuurd van creatieve bureaus om de prototypen in de werksituatie uit te werken. Voor deze uitwerking is SZW bereid om (met EZK en VWS) de trekkersrol te vervullen. Nadat de prototypen gereed zijn zullen deze moeten worden geïmplementeerd. Dit vraagt om een aantal sterke projectleiders. Als deze niet beschikbaar zijn binnen de overheid zullen ze moeten worden ingehuurd.

Het ambitieniveau bepaalt de typen interventies die worden gekozen en wat het benodigde budget is. Het kan gaan om klein bedrag (50k voor een simpele website), maar dit kan ook oplopen tot miljoenen als er grootschalige reclamezendtijd moet worden ingekocht of als er materialen worden verstuurd aan alle huishoudens van Nederland. Ongeacht welke interventie wordt gekozen, zal sowieso geld moeten worden gereserveerd om ruchtbaarheid te geven aan de interventie (bijv. tools/nieuwe website moet worden gepromoot; mensen moeten weten waar ze stickers kunnen vinden).

Er lopen vanuit het Rijk al meerdere initiatieven gebaseerd op gedragskennis en nudging (veelal op terrein van de werksituatie). Op dit moment is hiervan nog geen overzicht. De verschillende initiatieven moeten elkaar versterken en het is belangrijk dat we voorkomen dat we langs elkaar heen werken. Daarbij is belangrijk om (regionale) bottom-up initiatieven uit de maatschappij niet in de wielen te rijden.

Discussiepunten

- Wil het DOC verder gaan met dit traject?
- Zo ja, welk ambitieniveau en tijdspanne heeft het DOC voor ogen?
- Wie kan het beste de coördinatie van dit gehele traject oppakken?
  - Zou het potentieel passen binnen de interdepartementale programmadirectie COVID, de programmadirectie COVID of communicatiedirectie van VWS of DPC?
- Zijn de departementen bereid om in ieder geval tot het einde van het jaar in capaciteit bij te dragen aan ontwikkeling en implementatie van de gedragsinitiatieven?